

43609 - حکمت از تشریع زکات

سوال

آیا تشریع زکات حکمت خاصی دارد؟

پاسخ مفصل

الحمد لله.

اولاً:

این را باید دانست که الله متعال چیزی را مشروع نمی‌کند مگر آنکه شامل بهترین حکمت‌ها است که بهترین منافع را برای بندگان محقق می‌گرداند، چرا که الله تعالی آن دانایی است که علمش همه چیز را در بر گرفته و حکیمی است که هیچ چیز را جز به سبب حکمتی تشریع نمی‌کند.

ثانیاً:

اما درباره‌ی حکمت از تشریع زکات، علما موارد بسیاری ذکر کرده‌اند، از جمله:

۱- کامل شدن اسلام بنده؛ زیرا زکات یکی از ارکان اسلام است که اگر انسان آن را انجام دهد، اسلامش به کمال می‌رسد، که این بی‌شک هدفی بزرگ برای هر مسلمان است، زیرا هر مسلمانی سعی در کامل کردن اسلام خود دارد.

۲- زکات دلیل ایمان صادقانه‌ی شخصی است که آن را ادا می‌کند، زیرا مال برای نفس انسان بسیار دوست داشتنی است، و کسی یک چیز دوست داشتنی را فدا نمی‌کند مگر برای یک دوست داشتنی هم اندازه یا بزرگتر؛ به همین سبب آن را صدقه نامیده‌اند زیرا نشان دهنده‌ی صدق صاحب خود برای کسب خشنودی الله عزوجل است.

۳- زکات باعث پاک شدن اخلاق انسان می‌شود و او را از زمره‌ی بخیلان خارج ساخته در زمره‌ی کریمان وارد می‌سازد. زیرا زکات نفس انسان را به بذل و بخشش عادت می‌دهد؛ چه بذل علم یا بذل مال، یا بذل موقعیت و مقام؛ و در نتیجه بذل و بخشش تبدیل به طبیعت و مرام وی می‌شود، تا جایی که اگر روزی بر حسب عادتی که کرده بخششی نکرده باشد متکدر و

ناراحت می شود. مانند شکارچی ای که اگر روزی صیدش به تاخیر افتد ناراحت و افسرده می شود. همینطور است حال کسی که نفس خود را به کرم و بخشندگی خو داده و اگر روزی با مال یا موقعیتی که دارد به کسی سودی نرساند دلتنگ و ناراحت می شود.

۴- زکات باعث شرح صدر و شادی درون می شود. انسان اگر چیزی - به ویژه مال - را ببخشد در درون خود احساس آرامش و خوشبختی می کند و این موردی است که آزموده شده، اما به شرط آنکه این بخشش از روی سخاوتمندی و خوشدلی باشد نه آنکه مالش را عطا کند و دلش همراه آن باشد!

ابن قیم در زاد المعاد می گوید: «بخشندگی و کرم یکی از اسباب گشایش دل است، اما از آن سود نمی برد مگر آن کسی که از روی سخاوت و خوشدلی مالش را عطا کند، و پیش از آنکه مال از دستش خارج شود از دلش بیرون آمده باشد. اما آن که مال از دستش بیرون می آید، ولی هنوز در دلش جای دارد از این بخشندگی سودی نخواهد برد.

۵- زکات ایمان انسان را کامل می کند: **هیچ یک از شما ایمان نمی آورد تا آنکه هرچه را برای خود دوست می دارد برای برادرش نیز دوست بدارد.** یعنی برای کامل شدن ایمان باید همانطور که دوست داری برای نیاز خودت پول خرج کنی، باید خرج کردن برای برادرت را نیز دوست داشته باشی.

۶- زکات و بخشندگی از عوامل وارد شدن به بهشت است، زیرا بهشت برای کسی است که **سخن نیک گوید و سلام را ترویج دهد و [به گرسنگان] غذا دهد و در حالی که مردم در خوابند، نماز گزارد و بی شک همه ی ما سعی می کنیم بهشتی شویم.**

۷- زکات باعث می شود جامعه ی اسلام همانند یک خانواده باشد که در آن توانگر بر ناتوان مهربان است و بی نیاز نسبت به بی نوا مهربانی می کند. اینگونه انسان احساس می کند برادرانی دارد که باید در حق آنان نیکی کند، همانطور که الله در حق وی نیکی و احسان نموده است. الله متعال می فرماید: **وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ** [قصص/ ۷۷] (و نیکی کن، همانطور که الله به تو نیکی کرده است). در نتیجه جامعه ی اسلامی تبدیل به یک خانواده می شود و این همان چیزی است که نزد نویسندگان قرن های اخیر، **همبستگی اجتماعی** نامیده می شود، و زکات بهترین عامل به وجود آمدن این همبستگی است، زیرا انسان هم از یک سو یک فریضه را انجام می دهد، و هم به برادران خود سود می رساند.

۸- زکات باعث خاموش شدن انقلاب خشم مستمندان می شود؛ زیرا وقتی فقیران ببینند که شخص ثروتمند هر اتوموبیلی که دوست دارد سوار می شود و در هر کاخی که میلش می کشد زندگی می کند و هر چه بخواهد می خورد... در حالی که خودش

مرکبی جز پاهای خود و بستری جز زمین سرد ندارد، بی شک در وجود خود احساس بدی نسبت به ثروتمندان پیدا می کند.

اما اگر ثروتمندان در حق نیازمندان نیکوکاری کنند، هم این خشم فرو می نشید و هم جلوی آن شورش گرفته می شود. در نتیجه نیازمندان خواهند گفت: ما برادرانی داریم که در سختی ها فراموش ما نمی کنند... در نتیجه محبت ثروتمندان در دل آنان می نشیند.

۹- زکات باعث جلوگیری از جرایم مالی مانند سرقت و زورگیری و غارت و دیگر جرایم می شود. زیرا نیاز فقیران از جای دیگری تامین می شود و از آنجایی که بخشی از اموال ثروتمندان به آنان می رسد آن ها را سبب فقر خود نمی دانند و اغنیا را همانند نیکوکارانی می بینند که نباید به اموالشان دست درازی کرد.

۱۰- نجات از گرمای روز قیامت. پیامبر ﷺ می فرماید: **هرکس در روز قیامت زیر سایه ای صدقه ای خود خواهد بود** علامه آلبنی این روایت را در صحیح الجامع (۴۵۱۰) صحیح دانسته است. همینطور پیامبر ﷺ یکی از کسانی که در روز قیامت - که هیچ سایه ای نیست جز سایه ای الله - زیر سایه ای او خواهد بود را چنین معرفی کرده است: **کسی که صدقه ای داد و آن را چنان پنهان داشت که دست چپش ندانست دست راستش چه چیز را انفاق کرده است** متفق علیه.

۱۱- این کار باعث می شود که انسان نسبت به حدود خداوند و شریعت او آگاهی پیدا کند. چون شخص نمی تواند زکات اموال خود را بدهد مگر آنکه احکام آن و اموالی که زکات به آن تعلق می گیرد و نصاب زکات و مستحقان دریافت آن و دیگر موارد مورد نیاز را بداند.

۱۲- زکات - چنانکه از نام آن پیداست - باعث رشد حسی و معنوی اموال شخص می شود. وقتی که انسان زکات مالش را بدهد، آن مال از آفت ها در امان می ماند و چه بسا به سبب همین صدقه روزی اش بیشتر شود. برای همین است که در حدیث آمده: **هیچ مالی با صدقه کم نشد** مسلم (۲۵۸۸)، و این موردی است که بسیار مشاهده شده و دیده ایم که شخص بخیل اموال خود یا بیشتر آن را به واسطه ای آتش سوزی یا ضرر مالی یا بیماری های پرخرج از دست می هد.

۱۳- زکات سبب نزول خیر می شود. در حدیث آمده است: **هر گاه قومی زکات اموال خود را باز دارند، باران از آنان باز داشته می شود** این روایت را آلبنی در صحیح الجامع (۵۲۰۴) صحیح دانسته است.

۱۴- در حدیث آمده است که **صدقه خشم پروردگار را خاموش می کند** این روایت را علامه آلبنی در صحیح الجامع (۳۷۵۹) صحیح دانسته است.

۱۵- صدقه مرگ بد را دفع می‌کند.

۱۶- صدقه با بلایی که در حال فرو آمدن است، درگیر می‌شود تا آنکه مانع رسیدنش به زمین می‌شود.

۱۷- صدقه باعث پاک شدن گناهان می‌شود. رسول الله ﷺ می‌فرماید: **صدقه گناهان را خاموش می‌کند، چنانکه آب باعث خاموشی آتش می‌شود** این روایت را علامه آل‌بانی در صحیح الجامع (۵۱۳۶) صحیح دانسته است.

مراجعه نمایید به: الشرح الممتع (۴/ ۶، ۷).